

**BO‘G‘DORCHILIKDA UCHRAYDIGAN KASALLIKLARGA QARSHI
KURASHISHDA ORGANIK VOSITALARNING QO‘LLANILISHI ORQALI
UNING HOSILDORLIGINI OSHIRISH
IPAK YO‘LI VA INNOVATSIYALAR UNIVERSITETI.**

**Pedagogika - psixologiya va umumta’lim
fanlar kafedrası o’qituvchisi**

Pedagogika fanlari falsafa doktori (PhD)

Yusupova Nargiza Adashaliyevna

Annotatsiya: Bo‘g‘dorchilik sohasida kasalliklar rivojlanishi hosildorlikka va o‘simliklarning sog‘lig‘iga salbiy ta’sir qiladi. Kasalliklarga qarshi samarali kurashish, ayniqsa, organik vositalardan foydalangan holda amalga oshirilsa, nafaqat hosil sifati, balki umumiy ekologik muhit uchun ham foydali bo‘ladi. Organik vositalar tabiiy manbalardan olinadi va ularning o‘simliklar uchun xavfsizligi, tuproq tarkibiga ijobiy ta’siri va ekologik muvozanatni saqlashdagi ahamiyati yildan-yilga oshib bormoqda. Ularning tarkibida kimyoviy moddalar deyarli bo‘lmaydi, shu sababli, ular bog‘larni uzoq muddatga barqaror holatda saqlashga yordam beradi. Hozirgi kunda ko‘plab fermerlar zararli kimyoviy vositalardan voz kechib, organik vositalar yordamida kasalliklarga qarshi kurashishni ma’qul ko‘rmoqda. Ushbu maqolada Bo‘g‘dorchilikda uchraydigan kasalliklarga qarshi kurashishda organik vositalarning qo‘llanilishi orqali uning hosildorligini oshirish haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so‘zlar: bog‘dorchilik, kasallik, zararkunandalar, kimyoviy vositalar, ekologik xavfsiz usullar, tuproq, o‘simliklar.

Organik vositalar yordamida kasalliklarning oldini olish va ularni davolash o‘simliklarning tabiiy immun tizimini faollashtiradi. O‘simliklarning kuchli immuniteti zararli mikroorganizmlarga qarshi chidamli bo‘lishini ta’minlaydi va kasalliklar oson tarqalishini oldini oladi. Shu tariqa, tabiiy asosda tayyorlangan vositalardan foydalanish tuproqni boyitadi, uning unumdorligini oshiradi va sug‘orishda kerakli mikroelementlarning yaxshilanishiga yordam beradi. Organik

moddalarning tuproq tarkibiga qo'shilishi uning fizik va kimyoviy xossalarini yaxshilaydi, natijada, tuproq namligini uzoqroq saqlaydi va ildizlarning rivojlanishi uchun qulay muhit yaratadi. Organik vositalar o'simliklar uchun turli xil kasalliklarni oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Ular orqali mevalarda va barglarda uchraydigan zamburug', bakteriya va virusli kasalliklarning paydo bo'lish ehtimoli ancha kamayadi. Shu bilan birga, bu vositalar ishlatilganda o'simliklarning oziqlanishi yaxshilanadi va ularning o'sish jarayoni tezlashadi. Tuproq va o'simlik muvozanati tiklanadi, bu esa bog'larning uzoq muddatli hosildorligi uchun kafolatdir. O'simliklarni optimal tarzda oziqlantirish va kasalliklardan himoya qilish natijasida hosilning sifatli bo'lishi ta'minlanadi. Organik vositalar yordamida kasalliklarni bartaraf etish va o'simliklarning sog'lom rivojlanishini rag'batlantirish barobarida, atrof-muhitga yetkaziladigan zarar ham minimal darajada bo'ladi. Bunday yondashuv, bir tomondan, inson salomatligiga ijobiy ta'sir ko'rsatsa, ikkinchi tomondan, ekosistemalarning tabiiy muvozanatini saqlashga xizmat qiladi. Yorqin natija bo'lib, tuproq najosatga, zararli kimyoviy moddalar qoldiqlariga to'lib qolmaydi, suv resurslari ham toza bo'lib qoladi. Hosil yetishtirish jarayonida tuproqda foydali mikroorganizmlar faoliyati kuchayadi, ular esa organik o'g'itlar va dorilarni faolroq o'zlashtirishadi. Bu faktorlar bog'larning organik usullarda parvarish qilinishini yanada muhimlashtiradi.[1]

Organik vositalarning bog'dorchilikda qo'llanilishi global miqyosda ham dolzarbligini yo'qotmayapti. Ilmiy tadqiqotlar ko'rsatadiki, organik o'g'itlardan va vositalardan samarali foydalanish, birinchi navbatda, o'simliklar salomatligiga, tuproq unumdorligiga va hosil sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bundan tashqari, tabiatda o'z-o'zidan mavjud bo'lgan foydali mikroorganizmlar soni va faolligi oshadi, ular yordamida o'simliklarning oziq moddalarni so'rib olishi yaxshi bo'ladi. O'simliklarning ildizlari kuchli bo'lib o'sadi, barglarda esa fotosintez jarayoni kuchayadi. Natijada, o'simliklar ko'proq hosil beradi va ular kasalliklarga kamroq chalinadi. Organik vositalar ekologik barqaror ishlab chiqarish tizimlarining negizini tashkil etadi. Bog'dorchilikda organik moddalardan foydalanish barobarida,

agrotexnik tadbirlarni to'g'ri olib borish ham nihoyatda muhimdir. Bu, o'z navbatida, kasallik paydo bo'lishi ehtimolini yanada kamaytiradi. Toza va sog'lom hosil olishning asosiy sharti sifatida, ishlatiladigan organik vositalarning tabiiyligi va ularning sifatiga alohida e'tibor qaratiladi. Kimyoviy vositalar o'rniga tabiiy asosda tayyorlangan preparatlarning qo'llanilishi esa mevalarning zaharli moddalardan holi, mazali va sog'lom bo'lishiga sabab bo'ladi. Organik vositalarning bog'dorchilikda doimiy va to'g'ri qo'llanilishi tuproqda biologik muvozanatni saqlashga yordam beradi. Bu esa tuproq unumdorligini muntazam oshirib boradi, o'simliklarda esa barqaror rivojlanishni ta'minlaydi. O'simliklarning immuniteti mustahkam bo'lgani sababli, turli kasalliklardan yetkaziladigan zarar kamayadi va bog'lar uzoq vaqt davomida samarali hosilga ega bo'ladi. Organik vositalardan foydalanish nafaqat hosil miqdorini oshiradi, balki uning sifatini ham yaxshilaydi. Mevalar shirin, to'yimli va foydali bo'lib, bozorda ularning narxi baland bo'ladi.[2]

Tuproqning unumdorligi va sog'lig'i bog'dorchilikda yetishtiriladigan mahsulot sifatiga to'g'ridan-to'g'ri bog'liq. Organik vositalar bilan ishlangan tuproqda o'simliklarning ildizlari tezroq rivojlanadi, chirindi va mineral moddalarning miqdori ortadi. Shuningdek, tuproqdagi namlik uzoq vaqtgacha saqlanib, o'simliklarga zarur oziq elementlari yetkazib beriladi. Bularning barchasi bog'larning umumiy samaradorligini va hosildorligini oshiradi. Aynan organik vositalar yordamida yer unumdorligi mustahkamlanadi, hosil sifati yaxshi bo'ladi va tuproq eroziyasining oldi olinadi. Organik vositalarning asosiy afzalliklaridan biri ularning ekologik xavfsizligidadir. Tabiiy manbalar asosida tayyorlangan bunday vositalar suv va havo ifloslanishining oldini oladi, tuproqda esa sog'lom muhitni saqlaydi. Zararkunandalarga, kasallik qo'zg'atuvchi mikroorganizmlarga qarshi organik vositalar bilan kurashish, ularning ko'payishi va tarqalishini to'xtatadi. Bu bog'larning mustahkam immunitetga ega bo'lishiga olib keladi. Hosil olish davrida qo'llanilgan organik vositalar, mahsulotlarning saqlash muddati va ta'mini ham yaxshilaydi.[3]

Tuproqning mikrobiologik faoliyati organik vositalar ta'sirida kuchayganida, o'simliklarning ildiz zonasi to'liq himoyalanaadi. Nou-hau yangi texnologiyalar va

zamonaviy innovatsion vositalar yordamida organik vositalarning turli turlari ishlab chiqarilmoqda. Bunday organik vositalardan foydalanish natijasida ushbu bog' mutlaqo xavfsiz tarzda yetishtiriladi. Ular inson salomatligi va atrof-muhit uchun ham foydali hisoblanadi. Ushbu yondashuv yordamida kasalliklar tarqalishiga to'sqinlik qilish va ekin maydonlari unumdorligini oshirish mumkin bo'ladi. Organik vositalardan doimiy foydalanish bog'dorchilikda muvaffaqiyatli natijalarga olib keladi. O'simliklarni mustahkam va sog'lom etishtirish, agroekotizimlarning tabiiy muvozanatini vujudga keltiradi. Sifatli va sog'lom hosil olishda organik vositalarning o'rni beqiyosdir. Hosildorlik ortishi sog'lom inshootga, iqtisodiy natijalarga ham ijobiy ta'sir qiladi. Organik vositalardan foydalanish yordamida olinadigan mahsulotlar inson organizmi uchun foydali bo'ladi. Bu mahsulotlarni iste'mol qilgan insonlar sog'lom va baquvvat bo'lib voyaga yetadilar. Shu sababli, organik vositalarning bog'dorchilikda ishlatilishi uzoq muddatli samaradorlikka va yuqori biologik hosilga erishishning asosiy omillaridan biridir.[4]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, bog'dorchilikda uchraydigan kasalliklarga qarshi organik vositalarni qo'llash orqali o'simliklarning salomatligi, tuproq unumdorligi va umumiy hosildorlik sezilarli darajada oshadi. Bu yondashuv mahalliy va global ekologiyaga ijobiy ta'sir qiladi, inson salomatligini muhofaza etadi va barqaror qishloq xo'jalik tizimini rivojlantirishga xizmat qiladi. Hosildor va sog'lom bog'lar barpo etish uchun organik vositalardan unumli foydalanish zamon talabi hisoblanadi va bu usul kelajakda ham o'z ahamiyatini yo'qotmaydi.

1. Abdullaeva, G. (2018). "O'zbekistonda bog'dorchilikda organik o'g'itlardan foydalanishning agroekologik ahamiyati". O'zbekiston Agrar Fani, 8(2), 85-90.
2. Ahmedov, Y. (2019). "Mevachilik va bog'dorchilikda kasalliklarning oldini olishda organik usullardan foydalanish yo'llari". Qishloq Xo'jaligi va Innovatsiyalar, 6(3), 61-66.

3. Ergashev, D. (2021). “Organik texnologiyalar asosida bog‘dorchilik mahsulotlarini yetishtirish samaradorligi”. Respublikamiz Qishloq Hojaligi, 2(4), 33-37.
4. Karimova, M. (2020). “Organik o‘g‘itlar va biopreparatlarning bog‘dorchilikda qo‘llanilishi”. Zamonaviy Qishloq Xo‘jaligi, 5(1), 100-106.
5. Mirzayeva, N. (2017). “O‘zbekiston bog‘dorchilik tarmoqlarida kasalliklar va ularga qarshi organik kurash vositalari”. Agrar Fanning Zamonaviy Muammolari, 3(2), 48-53.
6. Raximov, S. (2019). “Meva daraxtlarida kasalliklarni nazorat qilishda ekologik usullar”. Qishloq Xo‘jaligi Ekologiyasi, 4(3), 27-32.
7. To‘laganova, S. (2021). “Bog‘dorchilikda organik dorilardan samarali foydalanish usullari”. O‘zbekiston Agrar Fani, 9(2), 112-117.